
[2019-48-RE](#)

CAUSA 2019-48-RE

(APAPMA c/ Principat d'Andorra)

Número de registre 298-2019. Recurs d'empara

Sentència de l'11 de novembre del 2019

BOPA núm. 100, del 20 de novembre del 2019

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 27 de juny del 2019, per la representació processal de l'Associació Protectora d'Animals, Plantes i Medi Ambient (APAPMA), mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra l'aute del 4 de juny del 2019, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a l'accés a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un recurs efectiu, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i als articles 6 i 13 del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats, que anul·li la resolució impugnada i, per consegüent, els autes del 29 de gener del 2019 i del 3 d'abril del mateix any, dictats pel Tribunal de Corts, i l'aute del 26 de març del 2018, dictat per la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia, i que ordeni a la Batllia l'acceptació a tràmit de la querella presentada per APAPMA, el 15 de febrer del 2018, juntament amb la tramitació de la instrucció de la causa, prèviament a qualsevol declaració de prescripció;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítols primer i sisè;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 9 de setembre del 2019, que va admetre a tràmit, sense efectes suspensius, el recurs d'empara 2019-48-RE;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat, el 27 de setembre del 2019, pel Ministeri Fiscal;

Vistes les conclusions formulades dintre de termini per l'associació recurrent i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. Arran d'uns fets relatius a la construcció i a la gestió del centre de tractament de residus que haurien ocorregut en el decurs dels anys 2006 i 2007, el 29 de setembre del 2017, APAPMA va formular una denúncia contra persones desconegudes davant la Batllia per uns presumptes delictes contra l'activitat mercantil de les empreses, de prevaricació en la funció pública, de concussió, de corrupció i de tràfic d'influències, de malbaratament de cabals públics, d'abusos en l'exercici de la funció pública i de falsedat documental, entre d'altres que el batlle instructor pogués considerar o que poguessin desprendre's de la instrucció.

1.2. El 10 de gener del 2018, la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia va dictar un aute mitjançant el qual acordava arxivar les diligències prèvies en haver-se constatat la prescripció dels fets objecte de denúncia.

1.3. El 2 de febrer del 2018, la representació processal d'APAPMA va presentar un recurs d'apel·lació contra aquesta decisió davant el Tribunal de Corts, i, el 15 de febrer següent, va presentar una querella criminal pels presumptes delictes esmentats contra persones desconegudes, informant d'aquesta presentació al Tribunal de Corts.

1.4. El 5 de març del 2018, el Tribunal de Corts va dictar un aute, en què inadmetia a tràmit el recurs d'apel·lació esmentat per manca de legitimació de l'apel·lant.

1.5. El 26 de març del 2018, la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia va dictar un aute, en què decidia no admetre a tràmit la querella criminal d'APAPMA, atès que l'aute d'arxiu, dictat el 10 de gener del 2018, havia esdevingut ferm, per tal com la querella no havia estat interposada dintre de termini.

1.6. La representació processal d'APAPMA també va presentar un recurs d'apel·lació contra aquesta decisió i, el 29 de gener del 2019, el Tribunal de Corts, mitjançant aute, va desestimar aquest recurs i va confirmar la decisió de la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia.

1.7. Atesa la nova redacció de l'article 86 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional que li suscitava dubtes processals, el 26 de febrer del 2019, la representació processal d'APAPMA va interposar un incident de nul·litat d'actuacions contra aquest aute del Tribunal de Corts i, al mateix temps, va presentar també un recurs d'empara per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció.

1.8. El 3 d'abril del 2019, mitjançant aute, el Tribunal de Corts va desestimar l'incident de nul·litat d'actuacions esmentat.

1.9. El 8 d'abril del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar un aute d'inadmissió a tràmit del recurs d'empara, per tal com el va considerar prematur, ja que un recurs d'empara solament es pot interposar contra els autes que desestimen o no admeten en fase de recurs els incidents de nul·litat, quan s'ha optat per no interposar de manera directa el recurs d'empara. En aquest cas, per tal com l'associació recurrent havia optat per la via de l'incident de nul·litat d'actuacions, calia que interposés davant el Tribunal Superior de Justícia un recurs contra la desestimació del seu incident de nul·litat

d'actuacions (article 18 *quater* de la Llei transitòria de procediments judicials).

1.10. Una vegada el recurs d'apel·lació presentat, el 4 de juny del 2019, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va dictar un aute mitjançant el qual acordava la seva inadmissió a tràmit.

1.11. El 27 de juny del 2019, la representació processal d'APAPMA va interposar un nou recurs d'empara contra l'aute del 4 de juny del 2019, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a l'accés a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un recurs efectiu, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i als articles 6 i 13 del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació jurídica de l'associació recurrent

- En primer lloc, aquesta part considera que s'ha vulnerat el seu dret a l'accés a la Justícia, ja que si bé el dret a la jurisdicció no és un dret absolut, les limitacions que s'hi puguin efectuar han de ser establertes mitjançant llei.
- En aquest cas no hi ha cap norma legal que estableixi un termini de 5 dies per tal que el denunciant es constitueixi en part una vegada notificat l'arxiu de les diligències prèvies.
- Considera que aquest criteri interpretatiu és molt restrictiu i desproporcionat en les seves conseqüències, ja que atès que la decisió d'arxiu ha esdevingut ferma i inapel·lable es desprenen sobre la part recurrent els efectes negatius de la cosa jutjada, quan aquests només podrien afectar les parts en el procediment i APAPMA inicialment no va ser considerada com a tal.
- Exposa la doctrina assentada sobre la cosa jutjada en les tres branques del dret, així com les diferents disposicions del Codi de procediment penal que regulen l'exercici de l'acció penal i conclou que el raonament dels tribunals ordinaris, que consisteix en no considerar-la part en el procediment, però alhora subjectar-la als efectes negatius de la cosa jutjada, és contradictori per si mateix, arbitrari i constitueix una clara vulneració del seu dret d'accés a la Justícia.
- Afegeix que les úniques restriccions temporals que existeixen deriven del termini de prescripció i del contingut de l'article 14 del Codi de procediment penal, el qual no permet formular querella més enllà de l'aute de la conclusió del sumari.
- Igualment afegeix que cas d'acceptar el termini esmentat de 5 dies, els tribunals tenen el deure d'informar els justiciables en el moment de la notificació de les resolucions, destacant que la Batllia va induir aquesta part en error atorgant-li aquest termini per presentar recurs d'apel·lació, quan això no era possible, perquè en aquell moment no era part.
- En segon lloc, al·lega la vulneració del dret a un recurs efectiu, perquè s'ha vist impedida a accedir a una segona instància que analitzés degudament les vulneracions defensades.
- També retreu a la Sala Penal no haver valorat tota una sèrie de qüestions que constitueixen la vulneració dels drets esmentats amb anterioritat i també la del dret a obtenir una decisió

fonamentada en Dret.

- En concret, al·lega que la Batllia va arxivar la seva denúncia sense haver instruït cap diligència i afirma que escapa de tota lògica decretar la prescripció d'uns fets quan no es disposa de tota la informació sobre els mateixos, conclouent que en no haver procedit a la instrucció, no s'ha permès la pràctica de cap prova i no s'ha investigat per determinar l'abast del delictes ni el seu enjudiciament eventual.

- Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats, que anul·li la resolució impugnada i, per consegüent, els autes del 29 de gener del 2019 i del 3 d'abril del mateix any, dictats pel Tribunal de Corts, i l'aute del 26 de març del 2018, dictat per la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia, i que ordeni a la Batllia l'acceptació a tràmit de la querella presentada per APAPMA, el 15 de febrer del 2018, juntament amb la tramitació de la instrucció de la causa, prèviament a qualsevol declaració de prescripció.

2.2. Argumentació de la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia

- La Sala Penal considera que els motius al·legats per la part recurrent poden ser examinats de manera conjunta, ja que en definitiva allò que es denuncia és la vulneració de diversos drets inserits a l'article 10 de la Constitució que, presumptament, derivaria de les resolucions respectives del 26 de març del 2018 de la Batllia i del 29 de gener del 2019 i del 3 d'abril del mateix any del Tribunal de Corts.

- També considera que aquestes resolucions no vulneren cap dels drets adduïts, perquè són congruents amb els raonaments esgrimits per denegar, per quant la qüestió principal no radicava en un problema de fons, sinó de forma.

- Efectivament, APAPMA no es trobava legítimament constituïda en part per poder formular el recurs d'apel·lació contra l'aute d'arxiu de la Batllia del 10 de gener del 2018, ja que havia formulat la querella de manera extemporània.

- Atès que els motius de la part recurrent contra l'aute del 3 d'abril del 2019 del Tribunal de Corts estan mancats de fonament, s'escau la inadmissió a tràmit d'aquest recurs.

2.3. Argumentació del Ministeri Fiscal

- El Ministeri Fiscal, després de recordar el valor atorgat pel Tribunal Constitucional al Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals en la seva interpretació, considera que l'associació recurrent pretén que es revisi la interpretació i l'aplicació de la legislació efectuada pels tribunals ordinaris.

- Concretament, allò que pretén és obtenir l'admissió a tràmit d'una querella que va ser presentada de forma totalment extemporània, argument que ha estat contestat en un mínim de tres ocasions per diverses resolucions dictades pels tribunals ordinaris de manera raonada i motivada en dret.

- Si bé l'associació recurrent retreu a la Sala Penal una manca de motivació, l'obligació de constituir-se en part per poder recórrer en apel·lació està expressament previst pel Codi de procediment penal.

- Aquesta Sala declara que és un problema de forma i no de fons, perquè no es va interposar a temps la preceptiva querella per constituir-se formalment en part i poder recórrer l'aute d'arxiu, el qual li va ser degudament notificat i el qual es podia recórrer en el termini de 5 dies.

- Per acabar, el Ministeri Fiscal demana que el Tribunal Constitucional desestimi aquest recurs d'empara per no haver-se produït les vulneracions al·legades.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. Arriba novament, però per una altra via, a aquest Tribunal Constitucional, el recurs d'empara interposat per APAPMA –Associació Protectora d'Animals, Plantes i Medi Ambient- substancialment contra l'aute de la Batllia del 26 de març del 2018, tot i que formalment s'adreça contra l'aute de la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia del 4 de juny del 2019. La primera d'aquestes resolucions acordava no admetre a tràmit una querella presentada per la part recurrent. La segona decisió resolvia inadmetre a tràmit el recurs d'apel·lació interposat contra l'aute del Tribunal de Corts del 3 d'abril del 2019 que va desestimar l'incident de nul·litat d'actuacions formulat contra l'aute del 29 de gener del 2019 que confirmava la inadmissió a tràmit de la querella referida.

Sobre la mateixa qüestió, el 8 d'abril del 2019, aquest Tribunal Constitucional va inadmetre a tràmit el primer recurs d'empara d'APAPMA (causa 2019-19-RE) formulat contra les mateixes resolucions. Ho va decidir així, entenent, en interpretació de l'article 86 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, modificat per la Llei 24/2018, del 18 d'octubre, del Codi de procediment civil, que iniciada la via de l'incident de nul·litat d'actuacions no es podia interposar, al mateix temps, un recurs d'empara davant el Tribunal Constitucional. Ara és procedent resoldre el recurs d'empara obert per la via del procediment de l'incident de nul·litat d'actuacions.

3.2. Acceptat, doncs, que en el cas d'aquest recurs d'empara no concorre cap manca de requisits de procedibilitat, és procedent examinar el fons de l'assumpte, però no en tota la seva extensió jurídica, sinó només, d'acord amb l'article 37.2 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, pel que fa al contingut constitucional i al cànon de constitucionalitat referent a la suposada vulneració de l'article 10 de la Constitució, que l'entitat recurrent concreta en els vessants de l'accés a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a la doble instància en matèria penal. Altres eventuais infraccions del Codi de procediment penal, en elles mateixes, no poden donar lloc al recurs d'empara. Convé destacar també que els arguments que deriven dels articles 6 i 13 del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals plantejats per la part recurrent per fonamentar el seu recurs només podran ser utilitzats, si s'escau, com a instruments per a la interpretació dels estrictes preceptes constitucionals.

3.3. Com resulta dels antecedents, la síntesi cronològica de les actuacions procedimentals és la següent: l'any 2017 (en concret, el 29 de setembre), l'associació APAPMA va presentar una denúncia davant la Batllia, que va donar lloc a unes diligències penals relacionades amb la construcció i el funcionament del forn incinerador de *La Comella*. Amb data 10 de gener del 2018, la Batllia va decidir l'arxiu per prescripció dels fets objecte de denúncia. APAPMA va reaccionar, d'una banda, interposant un recurs d'apel·lació, i, d'altra banda, formulant una querella substitutiva de la denúncia anterior. El 5 de març del 2018, el Tribunal de Corts va decidir inadmetre el recurs d'apel·lació per manca de legitimació de l'apel·lant, atès que en interposar el recurs (el 2 de febrer del 2018) APAPMA no ostentava la condició formal de part acusadora que es pretenia obtenir amb la

formulació de la querella (el 15 de febrer del 2018). I la Batllia, mitjançant un aute del 26 de març del 2018 no va admetre a tràmit la querella esmentada. Aquesta darrera resolució va ser recorreguda en apel·lació i el Tribunal de Corts, mitjançant l'aute del 29 de gener del 2019, va desestimar aquesta apel·lació. Formulada el corresponent incident de nul·litat d'actuacions, aquest va ser desestimat pel Tribunal de Corts, el 3 d'abril del 2019; aquesta desestimació va ser recorreguda en apel·lació davant la Sala Penal, la qual, el 4 de juny del 2019, va dictar una inadmissió a tràmit.

3.4. Així les coses, resulta evident que, en el seu origen, la denúncia de l'associació recurrent en empara, va ser desestimada en mèrits de la decisió de la Batllia del 10 de gener del 2018, d'acord amb la qual s'acordava *"Arxivar les present diligències prèvies en haver-se constatat la prescripció dels fets objecte de denúncia"* i la immediata posterior querella no va ser admesa a tràmit (aute de la Batllia del 26 de març del 2018) *"atesa la fermesa d'arxiu de les presents diligències Prèvies"*. D'aquests fets processals, APAPMA conclou que li ha estat impedit l'accés a la jurisdicció i que no ha obtingut una decisió fonamentada en Dret que hagi pogut recórrer d'acord amb el principi de la doble instància en matèria penal.

3.5. Aquest Tribunal Constitucional ha tingut l'oportunitat de pronunciar-se sobre el dret a la jurisdicció, en el vessant del seu accés, en diverses resolucions. En constitueix una preclara mostra la sentència del 14 de juliol del 2009, recaiguda en la causa 2009-4-RE, que, tot i referir-se a un supòsit de fet distint, manifesta que: *"cal tenir present que es tracta d'un supòsit que afecta un dels vessants o facetes més nuclears del dret a la jurisdicció de l'article 10 de la Constitució; un vessant que té característiques pròpies diferenciades de la resta i que, per això mateix, exigeix un cànon d'enjudiciament constitucional específic i, com es dirà, més incisiu. En efecte, els drets afectats en aquest cas no són els drets processals de qui ja ha pogut accedir al procediment judicial, sinó uns drets que corresponen a una fase prèvia o preliminar: a la fase d'entrada en el procés, a la jurisdicció, per tal de poder fer valer per primera vegada davant d'un jutge els seus drets o interessos legítims."*

3.6. En aplicació d'aquesta doctrina jurisprudencial al cas objecte d'enjudiciament constitucional, resulta que, si bé és cert que l'aute d'arxiu de les diligències fonamentava la seva decisió en la prescripció, de manera raonada i sense arribar a conclusions arbitràries o absurdes per ser contràries a criteris lògics o jurídics, la inadmissió del recurs d'apel·lació i de la posterior querella van privar a la part recurrent, de la decisió definitiva per part d'un tribunal d'instància superior. El dret d'accés a la jurisdicció li va ser desconegut per la doble circumstància de fonamentar que la resolució d'arxiu s'obria al recurs d'apel·lació, el qual posteriorment va ser inadmissiu, i de fonamentar, la inadmissió a tràmit de la querella que li hauria pogut deixar pas al recurs, només en la fermesa d'aquella resolució d'arxiu.

Per tant, és procedent donar lloc a l'empara. I l'estimació del recurs pel que respecta al dret d'accés a la jurisdicció, fa innecessari l'examen de les altres eventuais vulneracions al·legades per l'associació recurrent.

3.7. L'estimació d'aquest recurs d'empara haurà de comportar que sigui admesa a tràmit la querella d'APAPMA, sense perjudici que la Batllia, en l'exercici de la seva competència exclusiva de seleccionar, d'interpretar, de discernir i d'aplicar la legislació ordinària, consideri que ha de procedir, o no, a noves diligències (en relació amb els fets que donen lloc a l'eventual prescripció o a altres aspectes) i determini si els fets relatats a la querella són, o no són, constitutius d'eventuals delictes i si, en el moment de la seva presentació estaven, o no estaven, prescrits, procedint posteriorment, doncs, d'una manera lliure, a continuar tramitant les diligències oportunes o al seu arxiu, mitjançant la corresponent decisió fonamentada en Dret.

DECISIÓ:

En atenció a tot això que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

HA DECIDIT:

1. Estimar el recurs d'empara 2019-48-RE interposat per la representació processal d'APAPMA.
2. Declarar que s'ha vulnerat el seu dret fonamental a l'accés a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució.
3. Anul·lar l'aute del Tribunal Superior de Justícia del 4 de juny del 2019 i, com a conseqüència, anul·lar també els autes del 29 de gener del 2019 i del 3 d'abril del mateix any, dictats pel Tribunal de Corts, i l'aute del 26 de març del 2018, dictat per la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia.
4. Retrotreure les actuacions davant la Batllia per tal que accepti a tràmit la querella presentada per APAPMA, el 15 de febrer del 2018, procedint a dictar la decisió fonamentada en Dret corresponent.
5. Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal d'APAPMA, a la presidenta de la Batllia, al president del Tribunal de Corts, al president del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, l'11 de novembre del 2019.

Dominique Rousseau
President

Josep-D. Guàrdia Canela
Vicepresident

Laurence Burgorgue-Larsen
Magistrada

Joan Manel Abril Campoy
Magistrat
